

Mākslīgā intelekta akts

Marine Krasovska

Finanšu tehnoloģiju uzraudzības
pārvaldes vadītāja

2024. gada 4. jūnijā

MI pielietojums finanšu sektorā

- ▶ AML risku novēršana
- ▶ Algoritmiskā tirdzniecība
- ▶ Cilvēku kļūdu mazināšana
- ▶ Krāpšanas un risku novēršana
- ▶ Personalizēti finanšu pakalpojumi
- ▶ Finanšu instrumentu cenu prognozēšana
- ▶ Apdrošināšanas polises/ izmaksu optimizācija

- ▶ Tērzēšanas roboti
- ▶ Robo-konsultācijas
- ▶ Uzlabota klientu pieredze
- ▶ Procesu automatizācija
- ▶ Samazina pakalpojuma izmaksas
- ▶ Investīciju portfeļa pārvaldīšana
- ▶ Kvalitatīvs darbs ar datiem reālajā laikā
- ▶ Kredītu izvērtēšana (*rating, scoring*)

MI akta mērķi

- ▶ Uzlabot iekšējā tirgus darbību un nodrošināt juridisko noteiktību
- ▶ Veicināt cilvēkcentrisku un uzticamu MI izmantošanu
- ▶ Nodrošināt augstu veselības, drošības un pamattiesību aizsardzības līmeni
- ▶ Atbalstīt inovāciju, vienlaikus aizsargājot demokrātiju, tiesiskumu un vidi

MI akts

- ▶ Saskaņoti noteikumi par MI sistēmu laišanu tirgū, **nodošanu ekspluatācijā un izmantošanu** Eiropas Savienībā
- ▶ Nosaka MI **aizliegtos pielietojumus**
- ▶ **Īpašas prasības** augsta riska MI sistēmām un pienākumi šādu sistēmu operatoriem
- ▶ **Saskaņoti noteikumi** par:
  - MI sistēmām, kas paredzētas saskarsmei ar fiziskām personām, emociju uztveršanas sistēmām un biometriskās kategorizācijas sistēmām
  - MI sistēmām, ko izmanto, lai radītu vai manipulētu ar attēlu, audio vai video saturu
- ▶ Tirgus **kontroles un uzraudzības** noteikumi

MI akta piemērojamība

- ▶ Nodrošinātājs
- ▶ Lietotājs
- ▶ Importētājs
- ▶ Izplatītājs
- ▶ Produktu ražotājs
- ▶ Pilnvarotie pārstāvji
- ▶ Skartās personas

- ▶ Fiziskas personas personīgai lietošanai
- ▶ MI komponentes, kas tiek nodrošinātas ar bezmaksas un atvērtā koda palīdzību
- ▶ Militārā joma, aizsardzība un valsts drošība
- ▶ Zinātniskā pētniecība

MI akts nav tieši attiecināms uz MI sistēmu modeļiem, bet gan uz to izstrādes procesu un personām, kas attīsta un izstrādā MI sistēmas.

Riskos balstīta pieeja

Aizliegtas MI sistēmas

Augsta riska MI
sistēmas

Ierobežota riska MI
sistēmas

Citas MI sistēmas

Dažādi nosacījumi dažādiem risku līmeņiem

MI akts izšķir MI sistēmas pēc to izmantošanas riska, iedalot tās zema, vidēja, augsta riska, kā arī aizliegtajās MI sistēmās.

Riskos balstīta pieeja

- ▶ **Aizliegtās MI sistēmas** ir tās, kuru izmantošana ir pretrunā ES vērtībām.
- ▶ **Augsta riska MI sistēmas** rada augstu risku fizisku personu veselībai un drošībai vai pamattiesībām. Šādu sistēmu izmantošana tiks atļauta, ja ir **nodrošināta atbilstība obligātām prasībām** un veikta atbilstības **priekšnovērtēšana**.
- ▶ **Prasības** par: riska pārvaldības sistēmas ieviešanu, datu izmantošanu, tehniskās dokumentācijas sagatavošanu un atjaunināšanu, automātisko notikumu reģistrēšanu, pārredzamību un informācijas sniegšanu lietotājiem, cilvēka virsvadību, t.i. cilvēka iespēju efektīvi pārraudzīt MI sistēmu, datordrošību u.c.
- ▶ MI akts nosaka pienākumus augsta riska MI sistēmu **importētājiem, izplatītājiem, pilnvarotajiem pārstāvjiem, lietotājiem**, kā arī izveido atbilstības novērtēšana sistēmu.
- ▶ **Zema riska MI sistēmas** ir tās, kurām noteikts ierobežots prasību loks, piemēram, pārredzamības prasības.
- ▶ **Minimālā riska MI sistēmas** – pārējās MI sistēmas, kurām MI akts prasības nenoteiks, bet kurām ir jāievēro ES tiesību akti.

Aizliegta MI prakse (1)

Sistēmas, kurās tiek izmantotas **zemapziņas vai mērķtiecīgi manipulatīvas metodes**

Sistēmas, kas izmanto **cilvēku ievainojamību** vai tiek izmantotas sociālajai vērtēšanai (cilvēku klasificēšana, pamatojoties uz viņu sociālo uzvedību, sociāli ekonomisko stāvokli, personiskajām īpašībām)

Reāllaika attālinātās biometriskās identifikācijas sistēmas publiski pieejamās telpās

Ar laika nobīdi lietotas attālinātās biometriskās identifikācijas sistēmas (izņēmums – tiesībaizsardzības iestādes, ja nepieciešams kriminālvajāšanai par smagiem noziegumiem un saņemta tiesas atļauja)

Aizliegta MI prakse (2)

Biometriskās kategorizēšanas sistēmas, **kurās izmanto sensitīvus raksturlielumus** (piemēram, dzimums, rase, etniskā piederība, pilsonība, reliģija, politiskā orientācija)

Prognozējošas policijas sistēmas (pamatojoties uz profilēšanu, atrašanās vietu vai pagātnes noziedzīgo uzvedību)

Emociju atpazīšanas sistēmas tiesībsardzības un robežu pārvaldības iestādēs, darbavietā, izglītības iestādēs

Neselektīva biometrisko datu skrāpēšana no sociālajiem medijiem vai videonovērošanas kamerām, lai izveidotu sejas atpazīšanas datubāzes (pārkāpjot cilvēktiesības un tiesības uz privātumu)

Augsta riska MI sistēmas (1)

Visas attālinātās **biometriskās identifikācijas sistēmas**, kas nav aizliegtas

Nodarbinātība, darbinieku vadība (piemēram, CV šķirošanas programmatūra darbā pieņemšanas procedūrām)

Būtiski **privātie un sabiedriskie pakalpojumi** (piemēram, kredītpunktu noteikšana, kas liedz iedzīvotājiem iespēju saņemt aizdevumu)

Kritiskā infrastruktūra (piemēram, transports), kas varētu apdraudēt iedzīvotāju dzīvību un veselību

Augsta riska MI sistēmas (2)

Izglītība vai arodmācība, kas var ietekmēt piekļuvi izglītībai un cilvēka profesionālo virzību (piemēram, eksāmenu vērtēšana)

Izstrādājumu drošības sastāvdaļas (piemēram, MI pielietojums ķirurģijā ar robotu palīdzību)

Tiesībaizsardzība, kas var traucēt cilvēku pamattiesībām (piemēram, **pierādījumu ticamības novērtēšana**)

Migrācijas, patvēruma un robežkontroles pārvaldība (piemēram, ceļošanas dokumentu autentiskuma pārbaude)

Tieslietu administrēšana un demokrātiskie procesi (piemēram, tiesību piemērošana konkrētam faktu kopumam)

Ierobežota riska un citas MI sistēmas

Principi visām MI sistēmām (kad tās tiek ražotas vai izmantotas):

- ▶ **cilvēktiesības un pārraudzība;**
- ▶ **tehniskā izturība un drošība;**
- ▶ **privātuma un datu pārvaldība;**
- ▶ **caurspīdīgums;**
- ▶ **daudzveidība, nediskriminācija un godīgums;**
- ▶ **sociālā un vides labklājība.**

Pārvaldība

OBLIGĀTĀS

(Notifying Authority)
Paziņojošā iestāde - **EM**

**Kompetentā iestāde –
VARAM**

Akreditācijas struktūra
(neobligāta) **LATAK**

HORIZONTĀLĀS (obligātās)

(Market Surveillance Authority)
Tirgus uzraudzības iestādes

Tiesībaizsardzības, Pamattiesību
aizsardzības iestādes

NEOBLIGĀTĀS

*(Conformity assessment
body – Notified bodies)*

Atbilstības novērtēšanas
struktūra – Pilnvarotā iestāde
(juridiska persona)

Finanšu sektors

Finanšu iestāžu izmantotām MI sistēmām (augsta riska) uzraudzības iestāde MI regulas vajadzībām ir valsts iestāde, kas saskaņā ar ES tiesību aktiem **atbild par šo iestāžu finanšu uzraudzību.**

Augsta riska sistēmas

- ▶ Fizisku personu **kredībspējas izvērtēšanai**
- ▶ **Kredītnovērtējuma** noteikšanai

(Izņemot tās, kuras izmanto krāpšanas atklāšanai **finanšu** jomā)

Prasības MI augsta riska sistēmām

- ▶ Kvalitātes vadības sistēma
- ▶ Dokumentācijas glabāšana
- ▶ Automātiski ģenerētas žurnāldatnes

Termiņi

Regula stājas spēkā
pēc tās publicēšanas
ES Oficiālajā Vēstnesī

20
dienas

6
mēneši

Aizliegumi

Prakses kodeksi

9
mēneši

12
mēneši

Paziņojošās iestādes,
pilnvarotās iestādes,
pārvaldība, GPAIS, sodi

Vismaz viena MI Regulatīvā
smilškaste un pārējais

24
mēneši

36
mēneši

Klasifikācijas
noteikumi augsta
riskā sistēmām

Riski

MI modeļa apmācīšanai un barošanai izmantoto **datu kvalitāte**, pilnīgums un novirze

Sistemātiskas kļūdas, **neatbilstoša riska pārvaldība** un "melnās kastes" modelis

MI modeļa radīto rezultātu sociālās un ētiskās **sekas**

Neadekvāta **pārvaldība**, godīguma trūkums, **atkarība** no trešajām pusēm, **kiberuzbrukumi**, patēriņš un kaitējums **reputācijai**

Izaicinājumi

- ▶ MI modeļu un to rezultātu **kvalitātes, uzticamības** un derīguma novērtēšana
- ▶ MI modeļu un to lēmumu **izskaidrojamība** un **caurskatāmība**
- ▶ Kompromisu **līdzsvarošana** starp inovācijām, efektivitāti un risku
- ▶ Ētisko un sociālo seku nepieļaušana
- ▶ MI programmatūras un pakalpojumu **sniedzēju** atbilstība
- ▶ Ejot kopsolī ar straujo un **dinamisko** MI tehnoloģiju attīstību

A photograph of the Latvian Bank building, a grand neoclassical structure with a central pediment and a flagpole on top. The building is set against a cloudy sky. The image is overlaid with a semi-transparent dark blue filter.

Paldies par uzmanību

fintechlatvia.eu

The logo of the Latvian Bank, featuring a stylized white arch above the text.

LATVIJAS BANKA
EIROSISTĒMA